

Міністерство освіти і науки України
ДЕРЖАНИЙ БІОТЕХНОЛОГІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ
Факультет менеджменту, адміністрування та
права
Кафедра менеджменту, бізнесу і
адміністрування

ПСИХОЛОГІЯ УПРАВЛІННЯ І БІЗНЕСУ

Методичні вказівки до виконання практичних робіт

для здобувачів першого (бакалаврського) рівня
вищої освіти денної та заочної форми навчання
спеціальності 073 "Менеджмент"

Харків
2024

Міністерство освіти і науки України

ДЕРЖАНИЙ БІОТЕХНОЛОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет менеджменту, адміністрування та права

Кафедра менеджменту, бізнесу і адміністрування

ПСИХОЛОГІЯ УПРАВЛІННЯ І БІЗНЕСУ

Методичні вказівки
до виконання практичних робіт

для здобувачів першого (бакалаврського) рівня
вищої освіти денної та заочної форми навчання
спеціальності 073 "Менеджмент"

Затверджено рішенням навчально-методичної
комісії факультету менеджменту,
адміністрування та права
Протокол № 1 від 17.09.2024 р.

Харків
2024

УДК 005.32(072)

Схвалено
на засіданні кафедри менеджменту, бізнесу і адміністрування
Протокол № 1 від 27.08.2024 р.

Рецензенти:

Данько Ю.І., проректор з наукової роботи Сумського національного аграрного університету, д-р екон. наук, професор;

Ніценко В.С. – доктор економічних наук, професор кафедри бухгалтерського обліку, аналізу и аудиту Одеського національного університету імені І.І. Мечникова

Психологія управління і бізнесу: метод. вказівки до виконання практ. робіт для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти денної та заочної форми навчання спеціальності 073 "Менеджмент" / Державний біотехнологічний університет; упоряд. В.В. Віннікова, В.А. Віннікова. - Харків: [б. в.], 2024. - 55 с.

Методичні вказівки включають 6 практичних робіт та список літератури до них. Матеріал розкриває сутність психологічних основ управління в бізнесі. Майбутні фахівці повинні володіти психологічними основами управління.

Видання призначене здобувачам першого (бакалаврського) рівня вищої освіти денної та заочної форми навчання спеціальності 073 "Менеджмент"

УДК 005.32(072)

Відповідальний за випуск: к.е.н., доцент **Віннікова В.В.**

© Віннікова В.В., Віннікова В.А., упорядкування, 2024

© ДБТУ, 2024

Модуль І

Практичне заняття

за темою 1.1. «Психологічні проблеми ефективної взаємодії суб'єкта управління з його об'єктом»

Основні положення теми.

Сутність поняття психологія. Основні галузі психологічних наук. Поняття про особистість. Основні теорії особистості. Показники розвитку особистості.

Мета заняття: засвоєння студентами сутності поняття психологія, «особистість»; основні теорії особистості; показники розвитку особистості.

У результаті семінарського заняття студенти повинні:

Знати:

- основні галузі психології;
- поняття особистість;
- теорії особистості;
- показники розвитку особистості.

Вміти:

- охарактеризувати поняття «особистість».

Запитання для обговорення 1.

Складові поняття особистість в сучасній психології.

Запитання для обговорення 2.

Природне та соціальне в розвитку особистості. Основні фактори впливу на характеристику особистості соціальної системи бізнесу (що формує, на що впливає, які очікування).

Запитання для обговорення 3.

Структура психіки особистості, як система формування поведінки людини в соціумі.

Методика проведення заняття:

Вид даного заняття - семінар-дослідження, який передбачає обмін думками щодо запропонованих проблемних завдань. Семінар-дослідження дозволяє розвивати мислення студентів, допомагає формувати самостійні погляди і переконання на основі наукового підходу, а також вміння грамотно формулювати й висловлювати думки. Крім того, такий вид семінарського заняття допомагає навчитись оцінювати позиції й переконання інших, критично підходити до власних поглядів.

Практичне заняття

за темою 1.2. «Сутність і найхарактерніші ознаки основних видів сучасних систем управління »

Основні полдощення теми.

Розглядається характеристики пізнавальних свойств та станів особистості: сприйняття, уваги, пам'яті, мислення та мовлення. Методи активізації пізнавальних якостей та станів особистості.

Мета семінарського заняття: засвоєння студентами характеристик пізнавальних властивостей та станів особистості. Оволодіння методами активізації пізнавальних якостей та станів особистості.

У результаті заняття студенти повинні:

Знати:

- стани особистості: сприйняття, увагу, пам'ять, мислення;
- методи активізації пізнавальних станів та якостей особистості.

Вміти:

- володіти методами активізації пізнавальних станів;
- зміст понять «сприйняття», «увага», «пам'ять», «мислення».

Документальне забезпечення заняття:

Література: [1,2,3], додаткова [4,5,7,14]

Зміст і послідовність виконання завдання:

Методика діагностики самооцінки психічних станів
(по Г. Айзенку)

Пропонуємо описати різні психічні стани. Якщо, це Вам підходить, то за відповідь ставимо 2 бала; якщо не зовсім підходить, то 1 бал; якщо взагалі не підходить – то 0 балів.

№ Психічні стани	Підходить	Не зовсім підходить	Не підходить
	2	1	0
1.Не відчуваю у себе впевненості 2.Мій сон турбує 3. Легко впадаєте до смутку 4.Турбуюсь тільки об уявлених неприємностях 5.Мене лякають труднощі 6. Люблю копатися у власних недоліках 7.Мене легко переконати 8. Я не переношу час очікування 9.Нерідко, мені здаються безвихідними положення, з яких можна знайти вихід. 10.Неприємності мене сильно засмучують, я падаю духом			

11. При великих неприємностях я склонен без достатніх підстав звинувачувати себе 12. Невдачі мене не чому не вчать 13. Я часто відмовляюсь від боротьби, рахуючи її безплідною 14. Я нерідко відчуваю себе незахищеним 15. Іноді у мене буває стан незахищеності. 16. Відчуваю растеренність перед труднощами 17. В важкі хвилини життя іноді веду себе по-дитячі, хочу щоб мене пожаліли 18. Вважаю недоліки свого характеру невиправними			
--	--	--	--

19.Залишаю за собою право останнього слово			
20. Нерідко в розмові перебиваю співбісідника			
21.Мене легко расердити			
22.Люблю роботи зауваження іншим			
23. Хочу буди авторитетом для інших			
24.Коли гніваюсь, погано себе контролюю			
25. В мене різка, груба жестикуляція			
26.Нелегко переключаю увагу			
27.Насторожено відношусь к новому			
28.Мене важко переконати			
29. Нерідко у мене не виходять з голові думки,			

від яких потрібно було визволитись 30. Дуже переживаю відхилення від принятого мною режиму			
---	--	--	--

Підрахувати суму балов за кожен з 4-х груп питань:

I. 1-10	тревожність
II. 11-18	фрустрація
III. 19-25	агресивність
IV. 26-30	ригідність

Запитання для обговорення 1.

Надати загальну характеристику пізнавальним станам особистості.

Запитання для обговорення 2.

Поняття та види сприйняття.

Запитання для обговорення 3.

Поняття, види та функції уваги та пам'яті.

Запитання для обговорення 3.

Визначте методи активізації пізнавальних станів.

Практичне заняття
за темою 1.3. «Психологічні аспекти організації
спільної діяльності людей та управління нею»

Основні положення теми.

Сутність та поняття емоційно - вольової сфери особистості: емоції, почуття, воля та вольові дії у структурі особистості. Індивідуальні властивості особистості. Типологічні теорії особистості: темперамент, характер, здібності. Поняття про мотиви, стимули, потреби особистості.

Мета заняття: урозуміння студентами поняття «емоційно-вольова сфера особистості» в особистісній та діловій сферах, усвідомлення індивідуальних особливостей особистості.

У результаті практичного заняття студенти повинні:

Знати:

- емоційно-вольова сфера особистості;
- характеристики понять: темперамент, характер, здібності;
- взаємозв'язок понять мотиви стимули, потреби.

Вміти:

- регулювати свій емоціональний стан;
- планувати та контролювати свої вольові дії, та формувати вольові якості;
- визначати тип реакції на вплив соціуму та обирати індивідуальний стиль поведінки в професійній діяльності.

*Документальне забезпечення практичного
заняття:*

Література: [1,2,3], додаткова [4,5,7,14]

Зміст і послідовність виконання завдання:

МЕТОДИКА

ДІАГНОСТИКИ ТЕМПЕРАМЕНТУ Я. Стреляу

Тест-опитувальник направлений на вивчення трьох основних характеристик нервової діяльності: рівня процесів збудження, рівня процесів гальмування, рівня рухливості нервових процесів. Тест містить три шкали, які реалізовані у вигляді переліку з 134 питань, що припускають один з варіантів відповідей: «так», «не знаю», «ні».

Інструкція: Вам буде запропоновано декілька питань про особливості Вашої поведінки в різних умовах і ситуаціях. Це не випробування розуму або здібностей, тому немає відповідей хороших або поганих. Ми зацікавлені в правдивих відповідях. На відповіді слід відповідати по черзі, не повертаючись до попередніх відповідей. Відповідайте «так», «не знаю», «ні». Не пропускайте якого-небудь питання.

ПИТАННЯ

1. Чи відносите Ви себе до людей, що легко встановлюють товариські контакти?
2. Чи здатні Ви утриматися від тієї або іншої дії до моменту, поки не отримаєте відповідного розпорядження?
3. Чи достатньо Вам нетривалого відпочинку для відновлення сил після утомливої роботи?
4. Чи умієте Ви працювати в несприятливих умовах?
5. Чи стримуєтеся Ви під час дискусій від неділових, емоційних аргументів?
6. Чи легко Ви повертаєтеся до раніше виконуваної роботи після тривалої перерви (після відпустки, канікул і так далі)?
7. Будучи захопленим роботою, чи забуваєте Ви про втому?
8. Чи здатні Ви, доручивши кому-небудь певну роботу, терпляче чекати її закінчення?
9. Чи засипаєте Ви однаково легко, лягаючи спати в

різний час дня?

10. Чи умієте Ви берегти таємницю, якщо Вас про це просять?
11. Чи легко Вам повертатися до роботи, якою Ви не займалися декілька тижнів або місяців?
12. Чи можете Ви терпляче пояснювати кому-небудь щось незрозуміле?
13. Чи подобається Вам робота, що вимагає розумової напруги?
14. Чи викликає у Вас монотонна робота нудьгу або сонливість?
15. Чи легко Ви засипаєте після сильних переживань?
16. Чи можете Ви, якщо потрібно, утриматися від прояву своєї переваги?
17. Чи ведете Ви себе, як завжди, в крузі незнайомих Вам людей?
18. Чи важко Вам стримувати злість або роздратування?
19. Чи в змозі Ви володіти собою у важкі хвилини?
20. Чи умієте ви, коли це потрібно, пристосувати свою поведінку до поведінки тих, що оточують?
21. Чи охоче Ви беретеся за виконання відповідальних робіт?
22. Чи впливає звичайне оточення, в якому Ви знаходитеся, на Ваш настрій?
23. Чи здатні Ви переносити невдачі?
24. У присутності того, від кого Ви залежите, говорите Ви так само вільно, як завжди?
25. Чи викликають у Вас роздратування несподівані зміни в розпорядку дня?
26. Чи є у Вас на все готова відповідь?
27. Чи в змозі Ви поводитися спокійно, коли чекаєте важливе для себе рішення?
28. Чи легко Ви організовуєте перші дні своєї відпустки, канікул?
29. Чи володієте Ви швидкістю реакції?

30. Чи легко Ви пристосовуєте свою ходу або манери до ходи або манер людей повільніших?

31. Лягаючи спати, чи засипаєте Ви швидко?

32. Чи охоче Ви виступаєте на зборах, на семінарах?

33. Чи легко Вам зіпсувати настрої?

34. Чи легко Ви відриваєтеся від виконуваної роботи?

35. Чи стримуєтеся Ви від розмов, якщо вони заважають іншим?

36. Чи легко Вас спровокувати на що-небудь?

37. При сумісному виконанні якої-небудь роботи чи легко Ви спрацьовуєте з партнером?

38. Чи завжди Ви замислюєтеся перед виконанням якої-небудь важливої справи?

39. Якщо Ви читаєте який-небудь текст, то чи вдається Вам стежити від початку до кінця за ходом міркувань автора?

40. Чи легко Ви вступаєте в розмову з попутником?

41. Чи стримуєтеся Ви від переконання кого-небудь в тому, що він не має рації, якщо така поведінка доцільна?

42. Чи охоче Ви беретеся до роботи, що вимагає великої спритності рук?

43. Чи в змозі Ви змінити вже ухвалене Вами рішення, враховуючи думку інших?

44. Чи швидко Ви звикаєте до нової системи роботи?

45. Чи можете Ви працювати вночі, після того, як працювали весь день?

46. Чи швидко Ви читаєте белетристичну літературу?

47. Чи часто Ви відмовляєтеся від своїх намірів, якщо виникають перешкоди?

48. Чи зберігаєте Ви самовладання в ситуаціях, які того вимагають?

49. Чи прокидаєтеся Ви зазвичай швидко і без зусиль?

50. Чи в змозі Ви утриматися від моментальної,

імпульсної реакції?

51. Чи можете Ви працювати в галасливій обстановці?

52. Чи можете Ви утриматися, коли необхідно, від того, щоб не сказати правду прямо в очі?

53. Чи успішно Ви стримуєте хвилювання перед іспитом, напередодні зустрічі з начальником і т. п.?

54. Чи швидко Ви звикаєте до нового середовища?

55. Чи подобаються Вам часті зміни?

56. Чи відновлюєте Ви повністю свої сили після нічного відпочинку, якщо напередодні вдень у Вас була важка робота?

57. Чи уникаєте Ви занять, виконання яких вимагає різноманітних дій протягом короткого часу?

58. Як правило, Ви самостійно справляєтеся з виниклими труднощами?

59. Чи чекаєте Ви закінчення мови кого-небудь, перш ніж починаєте говорити самі?

60. Уміючи плавати, стрибнули б Ви у воду, щоб врятувати потопаючого?

61. Чи здатні Ви до напруженого навчання, роботи?

62. Чи можете Ви утриматися від недоречних зауважень?

63. Чи додаєте Ви значення постійному місцю під час роботи, їди, на лекціях і т. п.?

64. Чи легко Вам переходити від одного заняття до іншого?

65. Чи зважаєте Ви всі «за і проти» перед тим, як ухвалити важливе рішення?

66. Чи легко Ви долаєте перешкоди, що зустрічаються Вам?

67. Чи стримуєтеся Ви від розгляду чужих речей, паперів?

68. Чи випробовуєте Ви нудьгу, коли займаєтеся

стереотипною діяльністю, яка завжди виконується однаково?

69. Чи вдається Вам дотримувати заборони, обов'язкові в суспільних місцях?

70. Чи стримуєтеся Ви під час розмови, виступу або відповіді на питання від зайвих рухів і жестикуляцій?

71. Чи подобається Вам жвавий рух навколо?

72. Чи подобається Вам робота, що вимагає великих зусиль?

73. Чи в змозі Ви тривалий час зосереджують увагу на виконанні певного завдання?

74. Чи любите Ви завдання, що вимагають швидких рухів?

75. Чи умієте Ви володіти собою у важких життєвих ситуаціях?

76. Якщо треба, чи підніметеся Ви з ліжка відразу після пробудження?

77. Чи можете Ви після закінчення дорученої Вам роботи терпляче чекати, коли закінчать свою роботу інші?

78. Чи дієте Ви так само чітко і після того, як стали свідком яких-небудь неприємних подій?

79. Чи швидко Ви проглядаєте газети?

80. Чи трапляється Вам говорити так швидко, що Вас важко зрозуміти?

81. Чи можете Ви нормально працювати не виспавшись?

82. Чи в змозі Ви тривалий час працювати без перерви?

83. Чи можете Ви працювати, якщо у Вас болить голова, зуби, і т.п.?

84. Чи спокійно Ви продовжуєте роботу, яку необхідно закінчити, якщо знаєте, що Ваші товариші розважаються і чекають Вас?

85. Чи відповідаєте Ви швидко на несподівані питання?

86. Чи швидко Ви говорите зазвичай?

87. Чи можете Ви спокійно працювати, якщо чекаєте гостей?

88. Чи легко Ви змінюєте свою думку під впливом розумних аргументів?

89. Чи терплячі Ви?

90. Чи можете пристосуватися до ритму людини повільнішого, ніж Ви?

91. Чи можете Ви планувати свої заняття так, щоб виконувати в один і той же час декілька взаємозв'язаних справ?

92. Чи може весела компанія змінити Ваш пригноблений стан?

93. Чи умієте Ви без особливих зусиль виконувати декілька дій одночасно?

94. Чи зберігаєте Ви психічну рівновагу, коли є свідком нещасного випадку?

95. Чи любите Ви роботу, що вимагає безлічі різноманітних маніпуляцій?

96. Чи зберігаєте Ви спокій, якщо хто-небудь з близьких страждає?

97. Чи самостійні Ви в скрутних життєвих умовах?

98. Чи вільно Ви відчуваєте себе у великій або незнайомій компанії?

99. Чи можете Ви відразу перервати розмову, якщо це потрібно (наприклад, при початку кіносеансу, концерту, лекції)?

100. Чи легко Ви пристосовуєтеся до методів роботи інших людей?

101. Чи подобається Вам часто міняти рід занять?

102. Чи схильні Ви брати ініціативу в свої руки, якщо трапляється що-небудь незвичайного?

103. Чи стримуєтеся Ви від сміху в невідповідних випадках?

104. Чи починаєте Ви працювати відразу ж інтенсивно?

105. Чи вирішуєтеся Ви виступити проти громадської думки, якщо Вам здається, що Ви маєте рацію?

106. Чи вдається Вам подолати стан тимчасової депресії (пригніченості)?

107. Чи нормально Ви засипаєте після сильного розумового стомлення?

108. Чи в змозі Ви спокійно довго чекати, наприклад, в черзі?

109. Чи стримуєтеся Ви від втручання, якщо заздалегідь відомо, що воно ні до чого не приведе?

110. Чи можете Ви спокійно аргументувати свої вислови під час бурхливої розмови?

111. Чи можете Ви миттєво реагувати на незвичайну ситуацію?

112. Чи ведете Ви себе тихо, якщо Вас про це просять?

113. Чи погоджуєтеся Ви без особливих внутрішніх коливань на хворобливі лікарські процедури?

114. Чи умієте Ви інтенсивно працювати?

115. Чи охоче Ви міняєте місця розваг, відпочинку?

116. Чи важко Вам звикнути до нового розпорядку дня?

117. Чи поспішаєте Ви надати допомогу в несподіваному випадку?

118. Присутній на спортивних змаганнях, в цирку і т. п., чи стримуєтеся Ви від несподіваних вигуків і жестів?

119. Чи подобаються Вам заняття, що вимагають по своєму характеру ведення бесіди з багатьма людьми?

120. Чи володієте Ви мімікою?

121. Чи подобаються Вам заняття, які вимагають енергійних рухів?

122. Чи вважаєте Ви себе сміливою людиною?

123. Чи уривається у Вас голос (Вам важко говорити) в незвичайній ситуації?

124. Чи можете Ви подолати небажання працювати у момент невдачі?

125. Чи в змозі Ви тривалий час стояти, сидіти спокійно, якщо Вас про це просять?

126. Чи в змозі Ви подолати свою веселість, якщо це може кого-небудь зачепити?

127. Чи легко Ви переходите від печалі до радості?

128. Чи легко Ви виходите з рівноваги?

129. Чи дотримуєте Ви без особливих утруднень обов'язкові у Вашому середовищі правила поведінки?

130. Чи подобається Вам виступати публічно?

131. Чи приступаєте Ви до роботи зазвичай швидко, без тривалого підготовчого періоду?

132. Чи готові Ви прийти на допомогу іншому, ризикуючи життям?

133. Чи енергійні Ваші рухи?

134. Чи охоче Ви виконуєте відповідальну роботу?

ОБРОБКА РЕЗУЛЬТАТІВ

Оцінка ступеня вираженості кожної властивості (сили процесів збудження і гальмування), а також їх рухливості проводиться шляхом підсумовування балів, отриманих за відповіді на питання. При підрахунку зручно використовувати трафарет з прорізами, відповідними ключу по шкалах. При накладенні трафарету на лист з відповідями, збіг хрестика в прорізі з кодом відповідає оцінці в два бали; якщо не співпадає, то випробовуваний отримує нульову оцінку; відповідь «не знаю» оцінюється в один бал. Сума в 42 бали і вище по кожній властивості розглядається як високий ступінь його вираженості.

КОДИ ОПИТУВАЛЬНИКА

Сила процесів збудження:

Так: 3, 4, 7, 13, 15, 16, 19, 21, 23, 24, 32, 39, 45, 56, 60, 61, 66, 72, 73, 78, 81, 82, 83, 94, 97, 98, 102, 105, 106, 113, 114, 117, 121, 122, 124, 130, 132, 133, 134;

Немає: 47, 51, 107, 123;

Сила процесів гальмування:

Так: 2, 5, 8, 10, 12, 16, 27, 30, 36, 37, 38, 41, 48, 50, 52, 53, 62, 65, 69, 70, 75, 77, 84, 87, 89, 90, 96, 99, 103, 108, 109, 110, 112, 118, 120, 125, 126, 129;

Немає: 18, 34, 36, 59, 67, 128;

Рухливість нервових процесів:

Так: 1, 6, 9, 11, 14, 20, 22, 26, 28, 29, 31, 33, 40, 42, 43, 44, 46, 49, 54, 55, 64, 68, 71, 74, 76, 79, 80, 85, 86, 88, 91, 92, 93, 95, 100, 101, 107, 111, 115, 116, 119, 127, 131;

Немає: 25, 57, 63.

МЕТОДИКА
ВИЗНАЧЕННЯ ТИПУ ХАРАКТЕРУ ПО К. Юнгу

Давайте відповідь на поставлене питання
(варіант відповіді а або б підкресліть).

1.Що Ви віддаєте перевазі?

- а) немого близьких друзів;
- б) більшу товариську компанію.

2.Які книги Ви вважаєте за краще читати?

- а) цікавим сюжетом;
- б) розкриттям переживань іншого.

3.Що Ви швидше можете допустити в роботі?

- а) опоздание;
- б) помилки.

4.Якщо Ви здійснюєте поганий вчинок, то:

- а) гостро переживаєте;
- б) гострих переживань немає.

5. Як Ви сходитеся з людьми?

- а) швидко, легко;
- б) поволі, обережно.

6. Чи вважаєте Ви себе образливим?

- а) так;
- б) немає.

7. Чи схильні Ви сміятися від душі?

- а) так;
- б) немає.

8. Чи вважаєте Ви себе:

- а) мовчазним;
- б) балакучим.

9. Чи відверті Ви або скритні?

- а) відвертий;
- б) скритний.

10. Чи любите Ви займатися аналізом своїх переживань?

- а) так;
- б) немає.

11. Знаходячись в суспільстві, Ви вважаєте за краще:

а) говорити;

б) слухати.

12. Чи часто Ви переживаєте незадоволеність собою?

а) так;

б) немає.

13. Чи любите Ви що-небудь організовувати?

а) так;

б) немає.

14. Хотілося б Вам вести щоденник?

а) так;

б) немає.

15. Чи швидко Ви переходите від рішення до виконання?

а) так;

б) немає.

16. Чи легко міняється Ваш настрій?

а) так;

б) немає.

17. Чи любите Ви переконувати інших, нав'язувати свої погляди?

а) так;

б) немає.

18. Ваші рухи

а) швидкі;

б) повільні.

19. Ви турбуєтеся про можливі неприємності?

а) часто;

б) рідко.

20. У скрутних випадках Ви:

а) поспішаєте звернутися за допомогою;

б) не звертаєтесь.

КЛЮЧ до методики «Типологія особистості».

Про Вашу екстраверсію говорять наступні варіанти відповідей: 16, 2а, 36, 5а, 66, 7а, 86, 9а, 106, 11а, 126, 13а, 146, 15а, 16а, 17а, 18а, 196, 20а.

Підраховується кількість відповідей, що співпали, і множається на 5.

Бали 0—35 — інтроверсія

Бали 36—65 — амбиверсія

Бали 66—100 — екстраверсія

**Практичне заняття
за темою 1.4. «Основні відмінності між явищами
керівництва і лідерства з точки зору
міжособистісних відносин»**

Основні положення теми.

Темперамент. Поняття про темперамент. Темперамент і індивідуальний стиль діяльності. Теорія темпераментів. Характеристика типів темпераментів. Характер. Поняття про характер та його структуру. Властивості характеру. Взаємозв'язок темпераменту та характеру, групи рис характеру. Здібності та задатки. Поняття про здібності та задатки. Здібності, задатки та індивідуальні відмінності людей.

Мета заняття: закріплення студентами індивідуально типологічних особливостей особистості; чітке розуміння взаємозв'язку понять темперамент та характер.

***У результаті практичного заняття
студенти повинні:***

Знати:

- вплив темпераменту на індивідуальний стиль діяльності;
- що таке темперамент, характер;
- поняття про характер та його структуру;
- властивості характеру;
- здібності, задатки та індивідуальні відмінності людини.

Вміти:

- характеризувати види та функції темпераменту;
- розвивати власні здібності та задатки.

Документальне забезпечення практичного заняття:

Література: [1,2,3], додаткова [5,7]

Зміст і послідовність виконання завдання:

Запитання для обговорення 1. Суть класифікації темпераментів К.Галена.

Запитання для обговорення 2. Характеристика типу нервової системи (сангвінік).

Запитання для обговорення

3.Характеристика нестриманого (холеричного) темпераменту.

Запитання для обговорення 4. Якості слабого типу нервової системи (меланхоліка).

Запитання для обговорення 5. Особливості поведінки людей різного темпераменту в однакових ситуаціях (на прикладі).

Теми рефератів

1. Здібності, обдарованість і таланти: взаємозв'язок і відмінності в цих явищах.
2. Природа індивідуальних відмінностей в здібностях людей.
3. Особливості вищих людських здібностей.
4. Розвиток здібностей у людини.
5. Типи темпераментів, їх психологічна характеристика.
6. Індивідуальний стиль діяльності.
7. Прийоми і методи визначення характеру людини.
8. Типологія характерів.
9. Формування характеру.
10. Місце характеру в загальній структурі особистості.

Документальне забезпечення практичного заняття:

Література: [1,2,3], додаткова [5,7, 10]

Практичне заняття за темою 1.5. Основні складові сукупності загальних здібностей до управлінської діяльності

Основні положення теми.

Вікові можливості розвитку особистості. Проблеми періодизації та неперервності розвитку. Вікові рівні та їх значення в системі цінностей особистості. Психолого-соціальні та фізіологічні аспекти розвитку особистості різних вікових рівнів. Профілактика непорозумінь людей різної статі. Спрямованість особистості. Структура спрямованості.

Мета заняття: Психологія віку досліджує вікові особливості психологічних процесів, можливості засвоєння знань, чинники розвитку особистості і ін.

Одна з центральних проблем психології - проблема навчання і розумового розвитку і їх взаємозв'язок.

При вивченні теми необхідно зробити акцент на розвиток людини і чинники, що впливають на нього. Визначити круг наукових досліджень щодо внутрішнього розвитку людини. Психологічний розвиток людини відбувається дуже складним шляхом, навіть якщо не враховувати індивідуальні особливості розвитку. Проте, починаючи від пренатального періоду і до пізньої старості можна спостерігати деякі фази розвитку, які мають свої специфічні ознаки.

Припускають, що кожна подальша фаза визначається фазою попередньою. Проте в кожній фазі спостерігається як процес диференціації, так і процес інтеграції психічних явищ. Ці процеси відбуваються у конкретного індивіда, який в процесі свого розвитку

створюється, формується і змінюється. Таким чином, має місце процес індивідуалізації.

Дослідники донині не мають єдиної думки і підходів щодо періодичної схеми розвитку людини.

У результаті практичного заняття студенти повинні:

Знати:

- періодизація розвитку особистості;
- вікові рівні та їх значення в системі цінностей особистості;
- спрямованість особистості. структура спрямованості.

Вміти:

- характеризувати вікові рівні розвитку особистості;
- визначати спрямованість особистості..

Зміст і послідовність виконання завдання:

Загальні зауваження

Для визначення спрямованості особистості часто використовують опитувальники, що являють собою достатньо дрібний перелік основних орієнтацій особистості при взаємодії з навколишнім середовищем.

Спрямованість особистості як система її ставлення до дійсності, як об'єктивна спрямованість, **визначається ставленнями:**

- до інших людей(як членів колективу) і характеризує **спрямованість на взаємодію;**
- до **праці** та її результатів, що дає можливість визначити **ділову спрямованість на завдання;**
- до себе, до **свої особистості**, тобто - **спрямованість на себе;**

Спрямованість на взаємодію визначається потребою особистості у спілкуванні та прагненням підтримувати добрі стосунки з оточуючими. Люди з такою спрямованістю піддаються тиску групи, не беруть на себе керівництво, інтерес до спільної діяльності проявляють не стільки з погляду кінцевого результату, скільки з цікавості до самого спільного процесу, орієнтуються на соціальне схвалення.

Ділова спрямованість пов'язана з перевагою мотивів досягнення групових цілей. Люди цієї спрямованості беруть керівництво на себе при виборі завдань; намагаються довести свою точку зору, як корисну для виконання завдання; прагнуть співпрацювати з колективом і домагаються найбільшої продуктивності своїх підлеглих. Для цих людей характерним є захопленість у засвоєнні нових знань, навичок, умінь, самим процесом діяльності, взагалі - пізнанням.

Спрямованість на себе свідчить про перевагу мотивів власного благополуччя, прагнення до особистих переваг, престижу. Такі люди здебільшого зайняті самими собою, своїми почуттями, переживаннями і мало реагують на потреби оточуючих людей, ігнорують співробітників або роботу, яку мають виконувати. В роботі вбачають можливість задовольнити, передусім, свої домагання незалежно від інтересів інших працівників, колег.

Незважаючи на величезну вагу цієї якості особистості для життєдіяльності людини, груп людей, суспільства загалом, надійного інструментарію виміру спрямованості особистості практично не існує. Виняток становлять окремі елементи цієї якості: певні потреби та мотиви, об'єктна спрямованість і цінності орієнтації.

Загальну характеристику спрямованості особистості можна викласти лише спостерігаючи за життєдіяльністю людини.

Спрямованість особистості є складовою « карти особистості » К.К. Платонова і визначається в процесі дослідження структури особистості. За цією методикою, спрямованість характеризується рівнем, широтою, інтенсивністю та дієвістю.

Рівень спрямованості характеризує соціальну зрілість особистості, ступінь її свідомості і моральності (від повної узгодженості до заперечення).

Широта спрямованості засвідчує коло інтересів особистості

(найвища оцінка - професійні, мистецькі, художні, спортивні та інші інтереси, а найнижча - відсутність інтересів).

Інтенсивність спрямованості пов'язується з емоційним забарвленням життєдіяльності і може змінюватися від нечітких потягів через усвідомлене бажання й активне прагнення до повного переконання.

Стійкість спрямованості характеризується її часом: не змінюється з юнацтва - змінюється декілька разів - повна нестійкість мотивів цінностей.

Дієвість спрямованості - це активність реалізації цілей у діяльності: всі переконання і прагнення реалізуються лише ті, які легко здійснити, або повна пасивність.

Професійну спрямованість може охарактеризувати таке коло питань: професія обрана за бажанням, щоб її отримати - долалися перешкоди і є повне задоволення; декілька разів виникало бажання щось змінити, але подолання попередніх перешкод на шляху до неї не дозволило зробити це і, як наслідок, - неповне задоволення; професія кілька разів змінювалась, бо вибір був випадковий.

Мета заняття: вивчити та практично застосувати блок-схему опису спрямованості особистості як основної складової структури психіки особистості.

База знань.

Особистість, спрямованість, активність, аналіз, відчуття, етапи формування вмінь, здібності, знання, особистісне спрямованість, особистісний диференціал, потреби (види, класифікації), самоповага (рівні), спрямованість на взаємодію, типи особистості за спрямованістю, характеристики спрямованості особистості (рівень, широта, інтенсивність, стійкість, дієвість, професійність) якості особистості .

Оснащення:

1. Блок-схема спрямованість особистості.
2. Тест з визначення особистої спрямованості.

Контрольні питання

1. Що ви розумієте під спрямованістю особистості?
2. Перелічте складові спрямованості і дайте їм характеристику.
3. Роль спрямованості в життєдіяльності людини.
4. Практичне значення спрямованістю особистості.

Порядок роботи

1. На основі теоретичного матеріалу, який роздивились на лекції, виявити характерні особливості кожного з блоків спрямованості особистості.

2. Використовую теоретичну базу, визначити (встановити) і розставити пріоритети як самооцінку індивідуальної спрямованості.

3. Кожний студент, який працює за комп'ютером, має можливість ознайомитися з питаннями орієнтаційної анкети для визначення особистості спрямованості розробленими М.М. Обозовим і спроблені в підприємствах сфери послуг та торгівлі.

Інструкція: Відповів на всі питання анкети, ви отримаєте орієнтовну інформацію про деякі особливості

Вашої особистості. На кожний пункт можливі 3 відповіді (а, в, с). З відповідей виберіть ту, яка краще всього виражає вашу точку зору, найбільш цінну або більш всього відповідає дійсності. Букву вашої відповіді запишіть в графі «більш всього». Потім виберіть найменш цінну відповідь і поставте її букву в графі «менш всього». (Нижче подані «ключі» обробки результатів.)

Якщо вказана в «ключі» буква занесена до рубрики «більш всього» - 2 бали, якщо «менш всього» - 0 балів.

Спрямованість на себе: відображає, в якій мірі респондент описує себе як людину, який очікує пряму нагороду і задоволення безвідповідно праці, яку виконує, або безвідповідно працівників, з якими працює. В уяві такої людини група являється «буквально театром», в якому можна задовольнити певні загальні потреби. Останні члени групи являються водночас актерами і глядачами, перед очима яких така людина може показувати свої особисті труднощі, придбати гідність, повагу або суспільний статус, бути агресивним або панувати. Таку людину колеги зазвичай ненавидять, вона інтроспективна, владна і не реагує на потреби оточуючих його людей. Вона займається переважно сама собою, ігнорує людей або працю, яку повинен виконувати.

Спрямованість на взаємовідношення: відображає інтенсивність, з якою людина намагається підтримувати хороші відносини з людьми, але лише «на поверхні», що часто перегороджає виконання конкретних завдань або наданню дійсної, щирої допомоги людям. Така людина проявляє велику зацікавленість, коли мова йде про колективну діяльність, але по суті сам не приносить ніякого вкладу до здійснення трудових завдань групою.

Спрямованість на завдання: відображає інтенсивність, з якою людина виконує завдання, вирішує проблеми та в якій мірі вона зацікавлена виконувати свою працю якомога краще. Не дивлячись на свої особисті інтереси, така людина буде з бажанням співпрацювати з колективом, якщо це збільшить продуктивність групи. В колективі вона з усіх сил намагається відстояти свою думку, яку сама вважає вірною і корисною для виконання завдання.

Статистично важливі кореляції між поданими тут трьома сферами опитувальника (в принципі включаючими зміст чотирьох основних типів мотивацій) з результатами особистих опитувальників. Згідно з цими опитувальниками (Р. Кеттелла і Г. Айзенка) можливо зробити наступні доповнення, які стоять в тому ж порядку, що й вище:

Спрямованість на себе: такі люди характеризуються як неприємні, агресивні, суперниучі, догматики, сенситивно-жіночі, інтровертировані, мнітельні, ревниві, напружені, роздратовані, стурбовані, з недостатнім самоконтролем, незрілі, лобільні, консервативні.

Спрямованість на взаємовідносини: такі люди бажають симпатії і дружби, вони залежать від групи, не намагаються досягти гарних результатів, відрізняються недостатньою автономністю, чекають турботи зі сторони інших, їх тепла, любові, ласки, не мають агресивних тенденцій.

Спрямованість на завдання (на вирішення проблем): такі люди самостійні і рішучі, вольові, упорні, холодні та не балакучі, тверезі і інтровертировані, радикальні, недогматичні, без потреби в будь-якій допомозі, агресивні та суперниучі, спокійні, розвинені, включаючи інтелект.

Орієнтовано тест потрібен в ситуаціях визначення індивідуальної ефективності в праці та в навчанні, для професійної орієнтації, взагалі для певних прогнозів успішності - це належить до всіх видів діяльності - зрозуміло, без абсолютизації значення результатів застосування методики.

Анкета

1. Найбільше задоволення я отримую від:
 - А. Схвалення моєї роботи.
 - В. Свідомості того, що вона зроблена добре.
 - С. Свідомості того, що мене оточують друзі.
2. Якщо б я грав у футбол (волейбол, баскетбол), то я хотів би бути:
 - А. Тренером, який розробляє тактику гри.
 - В. Відомим гравцем.
 - С. Капітаном команди.
3. Здається, кращим педагогом є той, хто:
 - А. Проявляє інтерес до тих, що навчаються і до кожного має індивідуальний підхід.
 - В. Визиває інтерес до предмету так, що той навчається із задоволенням заглиблює свої знання в цьому предметі.
 - С. Створює в колективі таку обстановку, при якій ніхто не боїться висловлювати свою думку.
4. Мені подобається, коли люди:
 - А. Радіють виконаній роботі.
 - В. Із задоволенням працюють в колективі.
 - С. Прагнуть виконати свої завдання.
5. Я хотів би, щоб мої друзі були:
 - А. Чуйними і допомагали людям.
 - В. Вірними і зрадженими мені.
 - С. Розумними і цікавими людьми.
6. Кращими друзями я вважаю тих:
 - А. З ким складаються хороші відносини.
 - В. Хто може багато чого досягти в житті.
 - С. На кого завжди можна вважатися.
7. Більше всього я не люблю:
 - А. Коли у мене щось не виходить.
 - В. Коли псуються відносини з товаришами.

- С. Коли мене критикують.
8. Здається, найгірше, коли педагог:
- А. Не приховує, що деякі студенти йому не симпатичні, насміхається і жартує над ними.
- В. Викликає дух суперництва в колективі.
- С. Недостатньо добре знає предмет, який викладає.
9. У дитинстві мені більше всього подобалося:
- А. Проводить час з друзями.
- В. Відчуття виконаних справ.
- С. Коли мене за що-небудь хвалили.
10. Я хотів бути схожим на тих, хто:
- А. Досяг успіху в житті.
- В. По-настоящему захоплений своєю справою.
- С. Відрізняється дружелюбністю і доброзичливістю.
11. В першу чергу система освіти винна:
- А. Научить вирішувати завдання, які ставить життя.
- В. Розвиває індивідуальні здібності тих, що навчаються.
- С. Виховувати якості, що допомагають взаємодіяти з людьми.
12. Якби у мене було багато вільного часу, більш охоче за все я використовував би його:
- А. Для спілкування з друзями.
- В. Для відпочинку і розваг.
- С. Для своїх коханих справ і самоосвіти.
13. Найбільших успіхів я добиваюся, коли:
- А. Працюю з людьми, які мені симпатичні.
- В. У мене цікава робота.
- С. Мої зусилля добре винагороджуються.
14. Я люблю коли:
- А. Інші мене цінують.

В. Випробовую задоволення від добрі виконаної роботи.

С. Приємно провожу час з друзями.

15. Якби про мене вирішили написати в газеті, мені б хотілося, щоб:

А. Розповіли про яку-небудь цікаву справу, пов'язану з роботою, навчанням, спортом і так далі, в якому мені довелося брати участь.

В. Написали про мою діяльність.

С. Обов'язково розповіли про колектив, в якому я працюю.

16. Я роблю найбільші успіхи в навчанні, якщо викладач:

А. Має до мене індивідуальний підхід.

В. Зуміє викликати в мене інтерес до предмету.

С. Влаштовує колективне обговорення проблем, що вивчаються.

17. Для мене немає нічого гіршого, ніж:

А. Образа моєї гідності.

В. Невдача при виконанні важливої справи.

С. Втрата друзів.

18. Більше всього я ціную:

А. Успіх.

В. Можливість хорошої спільної роботи.

С. Здоровий, практичний розум і кмітливість.

19. Я не люблю людей, які:

А. Вважають себе гірше за інших.

В. Часто сваряться і конфліктують.

С. Заперечують проти всього нового.

20. Приємно, коли:

- A. Працюєш над важливою для всіх справою.
 - B. Маєш багато друзів.
 - C. Викликаєш захоплення і всім подобаєшся.
21. Здається, керівник перш за все повинен бути:
- A. Доступним для всіх.
 - B. Авторитетним.
 - C. Вимогливим.
22. У вільний час я охоче прочитав би книги:
- A. Про те, як заводити друзів і підтримувати хороші взаємини з людьми.
 - B. Про життя знаменитих людей.
 - C. Про останні досягнення науки і техніки.
23. Якби у мене були здібності до музики, я вважав за краще б бути:
- A. Директором.
 - B. Композитором.
 - C. Солістом.
24. Мені б хотілося:
- A. Придумати цікавий конкурс.
 - B. Перемогти в конкурсі.
 - C. Організувати конкурс і керувати їм.
25. Для мене важливо знати:
- A. Що я хочу зробити.
 - B. Як досягти мети.
 - C. Як організувати людей для досягнення мети.
26. Людина повинна прагнути до того, щоб:
- A. Інші були нею задоволені.
 - B. Перш за все виконати своє завдання.
 - C. Його не потрібно було дорікати за виконану роботу.
27. Краще всього я відпочиваю у вільний час:
- A. У спілкуванні з друзями.
 - B. Розглядаючи розважальні фільми.
 - C. Займаюся своєю улюбленою справою.

Блок-схема
Лист відповідей на анкету «Спрямованість особистості»

П.І.Б.

№ п/п	Більш за все	Менш за все	СС	ВД
1.				
2.				
3.				
4.				
5.				
6.				
7.				
8.				
9.				
10.				
11.				
12.				
13.				
14.				
15.				
16.				
17.				
18.				
19.				
20.				

Стать _____

Вік _____ **Дата**

**Ключ до обробки анкети «Спрямованість
особистості»**

СС		ВД		СЗ	
1А	16В	1С	16С	1В	16А
2В	17А	2С	17С	2А	17В
3А	18А	3С	18С	3В	18В
4А	19А	4В	19В	4С	19С
5В	20С	5А	20В	5С	20А
6С	21С	6А	21А	6В	21В
7А	22С	7С	22А	7В	22В
8С	23В	8В	23С	8А	23А
9С	24С	9А	24А	9В	24В
10С	25В	10В	25А	10А	25С
11В	26В	11С	26А	11А	26С
12В	27А	12А	27В	12С	27С
13С		13А		13В	
14С		14А		14В	
15А		15С		15В	

4. Обробка результатів анкети

Якщо вказана в ключі буква (А, В і З) занесена в рубрику «більше всього», то їй дається 2 бали по даному виду спрямованості.

Якщо ж вона розташована під індексом «менше всього» – 0 балів.

Потім підраховують кількість двійок і записують їх внизу бланка для відповідей поряд з буквами НС, ВД або НЗ залежно від того, який «ключ» використаний. Також підраховують кількість нулів, до цієї різниці додається 27. Ця сума характеризує рівень по заданому виду спрямованості.

При цьому слід мати на увазі, що якщо кількість нулів перевищує кількість двійок, то різниця між ними

віднімається з числа 27. Загальна сума всіх балів по трьом видам спрямованості, повинна бути рівна 81. Інакше потрібно шукати помилку, допущену при підрахунку.

5. На підставі самооцінки даних, отриманих в результаті відповідей на питання анкети, визначаємо блоки спрямованості особі і проводимо аналіз.

6. Аналіз обробки результатів.

Приклад: 6 Аналіз обробки результатів

Після підрахунку полів і двійок по всіх трьом видам спрямованості отримані наступні дані:

НС – три двійки і одинадцять нулів;

ВД – вісім двійок і п'ять нулів;

НЗ – одинадцять двійок і шість нулів.

Пристаємо до визначення ступеня вираженості різних видів спрямованості:

$$CC = 27 - (11-3) = 19;$$

$$ВД = 27 + (8-5) = 30;$$

$$CЗ = 27 + (11-6) = 32.$$

Загальна сума дорівнює 81 (19+30+32).

Результати розрахунку свідчать про домінування ділової спрямованості при слабкому розвитку спрямованості на себе і достатньому – на взаємодію.

7. Порівняльний аналіз дає нам можливість виявити структурні компоненти спрямованості особі з метою виховання і коректування розбіжностей між даними представленої блок-схеми.

Визначаємо максимальну і мінімальну кількість балів по блоках спрямованості особі.

Якщо різниця між трьома результатами не перевищує 7 балів, то прийнято вважати, що це в межах норми. Якщо різниця між максимальною і мінімальною кількістю балів перевищує 7 балів, то необхідно розробляти індивідуальний план психо-корекційних заходів.

Запитання для обговорення 1. Шкали вікового розвитку людини. Загальне і відмінне в їх градації.

Запитання для обговорення 2. Етапи розвитку людини.

Запитання для обговорення 3. Психофізіологічна характеристика вікових періодів особистості.

Модуль II

Практичне заняття

за темою 2.1. «Зміст психологічних критеріїв ефективності»

Основні положення теми.

Поняття, структура та види спілкування. Психологічні правила, техніка та прийоми спілкування. Спілкування як сприйняття та розуміння людьми один одного: комунікація, взаємодія, взаємовплив. Спілкування з людьми різних психологічних типів.

Мета заняття. закріплення студентами психологічних правил та технік спілкування.

У результаті практичного заняття студенти повинні:

Знати:

- види спілкування;
- психологічні правила спілкування;
- комунікація, взаємодія, взаємовплив в професійній діяльності.

Вміти:

- характеризувати психологічні техніки спілкування;
- характеризувати поняття комунікація, взаємодія, взаємовплив.

Документальне забезпечення практичного заняття:

Література: [1,2,3], додаткова [5,7, 10, 12,13]

Зміст і послідовність виконання завдання:

Запитання для обговорення 1. Поняття, структура та види спілкування.

Запитання для обговорення 2. Психологічні правила, техніка та прийоми спілкування.

Запитання для обговорення 3. Спілкування як сприйняття та розуміння людьми один одного: комунікація, взаємодія, взаємовплив

Запитання для обговорення 4. Спілкування з людьми різних психологічних типів.

ТЕСТ "ОЦІНКА СТИЛЮ СПІЛКУВАННЯ"

Стиль ділового спілкування відображає звичні способи взаємодії людини з оточуючими в службовий і вільний час. Для оцінки випробуваному пропонують відзначити кількість балів, найбільш точно відповідне відповіді на поставлені питання.

1. Активність у спілкуванні з колегами:

Я майже не беру участь у спілкуванні - 1;

Я спілкуюся в міру необхідності - 2;

Я менш активний у спілкуванні, ніж інші - 3;

Я так само активний у спілкуванні, як і інші - 4;

Я більш активний у спілкуванні, ніж колеги - 5.

2. Звичне коло спілкування в колективі:

Ні з ким у колективі не спілкуюся - 1;

Спілкуюся тільки з посадовими особами - 2;

Спілкуюся тільки з друзями - 3;

Спілкуюся з декількома групами - 4;

Активно спілкуюся з досить великою кількістю людей - 5.

3. Потреба в спілкуванні:

Абсолютно не відчуваю потреби в спілкуванні - 1;

Дуже рідко з'являється бажання спілкуватися - 2;

Хотів би спілкуватися з деякими колегами - 3

Хотів би спілкуватися з групою людей - 4;

Відчуваю велику потребу в спілкуванні з колективом - 5.

4. Характеристика спілкування в колективі:

Напруженість, взаємні звинувачення та конфлікти - 1;

Неповага один до одного, грубість, образи - 2;

Байдужість, байдужість, рідкісні образи - 3;

Взаємодопомога, доброзичливість, участь - 4;

Дружба, колективізм, узгодженість спільних дій,
згуртованість - 5.

Дані опитування зіставляються з реальним спілкуванням кожного випробуваного. Досліджуючи характеристики міжособистісних відносин, дослідник може поставити

додаткове запитання, відповідаючи на який випробуваний торкнеться найбільш типові відносини, виділені в п'ять груп.

1. Дуже напружена обстановка, яку створюють різні мікрогрупи.

Керівник діє, підпорядковується неофіційними лідерам. Часто виникають конфлікти.

2. Напружена моральна обстановка. Грубість, образи, глузування, склочництво. Керівник намагається навести порядок неприпустимими прийомами.

3. Переважаючими відносинами є байдужість і байдужість один до одного. Іноді допускаються взаємні образи і грубість. Існує підозрілість і взаємна неприязнь. Допомога - рідкісне явище, співчуття мало. Керівник веде боротьбу з негативними відносинами.

4. Переважає доброзичливість і прагнення надати допомогу. Грубість - рідкісне явище. Керівник формує взаємоповагу та доброзичливість допустимими методами.

5. Здоровий соціально-психологічний клімат. Дружба і згуртованість. Повне взаєморозуміння. Високий авторитет керівника.

**Практичне заняття
за темою 2.2. «Сутність психологічної сумісності
людей та механізми можливості її формування»**

Основні положення теми.

Категорії діяльності в психології. Види та розвиток людської діяльності. Діяльність та психічні процеси. Вміння, навички. Внутрішня структура діяльності. Діяльність та здібності.

Мета заняття: закріплення студентами категорій діяльності в психології, взаємозв'язок діяльності та здібностей особистості.

У результаті практичного заняття студенти повинні:

Знати:

- категорії діяльності в психології;
- діяльність та психічні процеси;
- внутрішня структура діяльності.

Вміти:

- характеризувати вплив психічних просів на діяльність;
- визначати взаємозв'язок діяльності та здібностей особистості.

Документальне забезпечення практичного заняття:

Література: [1,2,3,], додаткова [5,7, 10, 12,13]

Зміст і послідовність виконання завдання:

Запитання для обговорення 1. Основні категорії діяльності в психології.

Запитання для обговорення 2. Вплив психічних процесів на діяльність особистості.

Запитання для обговорення 3. Взаємозв'язок понять вміння, навички.

Практичне заняття за темою 2.3. «Міжособистісне спілкування в сфері обслуговування»

Основні положення теми.

Спілкування як категорія психології. Правила та техніки спілкування. Роль спілкування в психічному розвитку людини. Розвиток спілкування. Глибинний сенс спілкування. Стратегія спілкування. Нормативні поведінкові правила в сфері обслуговування. Тактика спілкування. Постулати спілкування. Функції спілкування в сфері обслуговування.

Мета заняття: закріплення студентами нормативами поведінкових правил в сфері обслуговування, тактик спілкування, постулатів спілкування.

У результаті практичного заняття студенти повинні:

Знати:

- роль спілкування в психічному розвитку людини;
- стратегії спілкування;
- поведінкові правила спілкування в сфері обслуговування.

Вміти:

- характеризувати стратегії та постулати спілкування;
- використовувати функції спілкування в сфері обслуговування.

Документальне забезпечення практичного заняття:

Література: [1,2,3,], додаткова [5,7, 10, 12,13]

Зміст і послідовність виконання завдання:

Запитання для обговорення 1. Охарактеризуйте правила і техніки спілкування.

Запитання для обговорення 2. Визначте нормативні поведінкові правила в сфері обслуговування.

Запитання для обговорення 3. Охарактеризуйте постулати спілкування та функції спілкування в сфері обслуговування.

**Практичне заняття
за темою 2.4. «Сутність організаційно –
психологічних бар'єрів спілкування, їх види та
умови виникнення»**

Основні положення теми.

. Поняття та структура іміджу особистості фахівця бізнесу. Ознаки іміджу. Види іміджу. Структура і психологічні фактори ефективності іміджу. Формування іміджу: стратегія, психотехнології, психотехніки, які використовуються в сфері обслуговування. Функції іміджу. Психологічні властивості представника сфери обслуговування.

Мета заняття: закріплення студентами Структура і психологічні фактори ефективності іміджу; формування іміджу: стратегія, психотехнології, психотехніки, які використовуються в сфері обслуговування.

У результаті практичного заняття студенти повинні:

Знати:

- психотехнології та психотехніки формування іміджу в сфері обслуговування;
- психологічні властивості представника сфери обслуговування;
- психологічні фактори ефективності іміджу.

Вміти:

- застосовувати психотехніки та психотехнології формування іміджу в сфері обслуговування;
- використовувати психологічні властивості фахівця сфери обслуговування.

Документальне забезпечення практичного заняття:

Література: [1,2,3,], додаткова [5,7, 10, 12,13]

Зміст і послідовність виконання завдання:

Запитання для обговорення 1.

. Поняття та структура іміджу особистості фахівця.

Запитання для обговорення 2. Ознаки іміджу. Види іміджу.

Запитання для обговорення 3. Структура і психологічні фактори ефективності іміджу.

Запитання для обговорення 4. Формування іміджу: стратегія, психотехнології, психотехніки, які використовуються в управлінні.

3. СИСТЕМА ПОТОЧНОГО І ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ ЗНАНЬ СТУДЕНТІВ

Контроль рівня знань студентів - невід'ємна частина навчального процесу. Під час семінарських та практичних занять з дисципліни "Психологія" застосовується поточні форми контролю знань (усне опитування та обговорення проблем, тестування за окремими темами, реферування, презентації). Усі форми поточного контролю тісно взаємопов'язані та використовуються з метою стимулювання ефективної роботи студентів, забезпечення об'єктивного оцінювання рівня їхніх знань. Максимальна кількість балів (100%) складається з наступних позицій: робота в аудиторії - 70% (присутність на лекціях, семінарах, практичних заняттях; активність на заняттях; реферати, презентації; виконання логічних вправ та завдань); самостійна робота - 30%;

Оцінювання знань студентів під час семінарських і практичних занять проводиться за такими критеріями:

- розуміння, ступінь засвоєння теоретичного матеріалу дисципліни;
- ступінь засвоєння фактичного матеріалу дисципліни, коректність використання психолого-педагогічної термінології;
- обізнаність з основною (обов'язковою) та додатковою літературою, а також із сучасною вітчизняною та зарубіжною літературою з питань, що розглядаються;
- уміння поєднувати теорію з практикою під час розгляду ситуаційних завдань;
- логіка, структура, стиль подання інформації під час виступів в аудиторії, вміння захищати власну позицію та

здійснювати узагальнення інформації, отриманої з доповідей інших студентів.

Найвища кількість балів може бути отримана студентом за відповідності його участі в аудиторних заняттях усім п'ятьом зазначеним критеріям. Відсутність тієї або іншої складової знижує оцінку на відповідну кількість балів.

Під час проведення поточного тематичного тестування визначається рівень знань студентів з теоретичних питань дисципліни. Мінімальна кількість вірних відповідей студента на тестове завдання з теми дисципліни, що дозволяє оцінити результати тестування позитивно, має бути не менше 55% від загальної кількості запитань тестового завдання (100-90 % - 2 бали; 89-75 % - 1,5 бали; 74-55 - 1 бал; 54 і менше - обов'язкове повторне перескладання).

За певними темами дисципліни заплановано підготовку рефератів, як письмових, так і усних. Написання реферату є додатковою частиною самостійної роботи студентів. Мета цього виду роботи полягає в поглибленні теоретичних знань, набутих у процесі вивчення дисципліни «Психологія». Написання реферату має сприяти глибокому засвоєнню дисципліни, спонукає ґрунтовно вивчати спеціальні наукові видання вітчизняних і закордонних авторів.

Реферат оцінюється за такими критеріями: самостійність виконання; логічність та деталізація плану; повнота й глибина розкриття теми; наявність ілюстративного матеріалу (таблиць, малюнків, схем); уміння зв'язати теоретичні положення із життям; кількість використаних джерел; якість оформлення; своєчасність подання для оцінювання.

Використовується також усне реферування. Під усним реферуванням розуміється коротке викладення основних положень першоджерел у контексті тієї чи

іншої проблеми, які обговорюються на заняттях. Зазначимо, що оцінюється не переказ змісту першоджерела, а уміння самостійно осмислювати першоджерело; аналізувати проблему, спираючись на першоджерело.

4. НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНІ МАТЕРІАЛИ ДО ДИСЦИПЛІНИ

1. Психологія: підручник [Текст] / Ю.Л. Трофімов, В. В. Рибалка, П. А. Гончарук та ін.; За ред.. Ю.Л. Трофімова. Психологія. К.: Либідь, 2018. -558 с.
- 2.Основи психології: навч. посібник [Текст]/ А.І. Верапіс Завалевський, К.М. Левківський. Основи психології. Київ-Харків, 2015. 413 с.
- 3.Психологія управління: підручник для студентів вищих навчальних закладів [Текст]/ О.В. Скрипченко, Л.В. Делійський та ін. Загальна психологія. К.: Либідь, 2015. 463 с.

ДОДАТКОВА ЛІТЕРАТУРА

4. Колесніченко, Л.А. Психологія та педагогіка: навчальний посібник. [Текст] /Л.А. Колесніченко, М.В. Артюшина, О.М. Котикова та ін.Психологія та педагогіка. К.: КНЕУ, 2018. 402 с.
- 5.Семенова, А.В. Основи психології і педагогіки: навчальний посібник[Текст] / А.В. Семейова, Р.С. Гурін, Т.Ю. Осипова. Основи психології і педагогіки. - Київ: «Знання», 2016. - 385 с.
- 6.Максименко, С.Д. . Загальна психологія: підруч. для студентів вищ. навч. закладів [Текст]/ С.Д. Максименко, В.О. Зайчук, В.В. Клименко, В.О.Соловієнко; За ред. академіка С.Д. Максименка. Загальна психологія. К.:Форум, 2021. 543 с.
7. Карнегі, Д. Как приобретать друзей и оказывать влияние на людей[Текст]/ Дейл Карнеги. Как приобретать друзей и оказывать влияние на людей. К., 2017.354 с.
- 8.Шапарь, В. Б. Курс практической психологи [Текст]/ В.Б. Шапарь. Курс практической психологии. - Харьков, 2019. 412 с.

9. Юнг, К. Психологія несвідомого (переклад з німецької) [Текст]/ К. Юнг. Психологія несвідомого Харків: Книжковий клуб, 2014.320 с.

Навчальне видання

ПСИХОЛОГІЯ УПРАВЛІННЯ І БІЗНЕСУ

Методичні вказівки
до виконання практичних робіт

Укладачі:

ВІННИКОВА Вікторія Вікторівна,
ВІННИКОВА Валентина Анатоліївна

Формат 60x84/16. Гарнітура Times New Roman Папір
для цифрового друку. Друк ризографічний. Ум. друк.
арк._. Наклад пр. Державний біотехнологічний
університет 61002, м. Харків, вул. Алчевських, 44